

Cyrlometodská tradícia v hlohovskom okrese

Význam priebehu a výsledkov misie Konštantína a Metoda na Veľkej Morave nadobúda oveľa závažnejší význam až s odstupom času. Vyše 1150 rokov od tejto udalosti je preto už dostatočne silným argumentom na to, aby sme konštatovali, že ich duchovná stopa zanechala v procese konštituovania národnej identity Slovákov hlbokú a nezmazateľnú stopu. O to viac si uvedomujeme, že dialóg s ich dielom, je stále otvorený – z minulosti poučný, pre prítomnosť autentický a do budúcnosti inšpiratívny.

Povestný list kniežaťa Rastislava byzantskému cisárovi Michalovi III. s prosbou o učencov, ktorí by sprístupňovali kresťanstvo v domácom jazyku zrejme motivovali aj pragmatické ciele. Územie Veľkej Moravy sa pred príchodom Konštantína a Metoda javí ako križovatka mnohých kristianizačných misií, pod ktorými sú podpísaní kňazi zo severného Talianska, južného Nemecka, Byzantskej ríše. Prevládali však východofranskí misionári. Rastislav sa svojou voľbou adresovať list do Konštantínopolu pokúšal vymaniť z vplyvu Východofranského kráľovstva, s ktorým nebol vždy v dobrých vzťahoch. Tiež sa pravdepodobne pokúšal vytvoriť samostatné biskupstvo, ktoré by podliehalo priamo Rímu a nie salzburskej cirkevnej provincii. Keď však nepochodil s prosbou o misionárov v Ríme, obrátil sa na Konštantínopol. Cisár však neposiela priamo biskupa, ale učiteľov, keďže si dobre uvedomoval, že Veľká Morava je misijným územím Svätej stolice.

Byzantínci prichádzajú na naše územie v roku 863 a svoju prácu začínajú založením učilišťa na výchovu kňazov. Keďže nemali vo svojich radoch biskupa, plánovali cestu do Konštantínopolu, kde by spomedzi svojich žiakov vysvätili prvých kňazov. Pre prevrat, počas ktorého bol byzantský cisár zavraždený a patriarcha Fotios zosadený, sa však cesta neuskutočnila, no tento zámer dostal reálnu podobu až pozvaním pápeža Mikuláša I. do Ríma, ktorý sa dozvedel že Konštantín a Metod majú so sebou ostatky pápeža Klimenta I. Na ceste do Ríma sa zastavujú v Benátkach, kde prebieha známa diskusia s biskupmi, kňazmi i mníchmi, ktorí boli proti výučbe na Veľkej Morave a vykladaniu Božieho slova v staroslovenčine a ktorí uznávali iba tri bohoslužobné jazyky – latinčinu, gréčtinu, hebrejčinu. Pri obrane obstáli všetky Konštantínove argumenty a už vtedy naznačoval potrebu národných jazykov v liturgickej praxi, čo sa stalo bežným javom až o vyše tisíc rokov neskôr. V roku 867 teda prichádzajú Konštantín s Metodom do Ríma, kde ich privítal už novozvolený pápež Hadrián II. Pristúpili k nemu so žiadosťou používať staroslovienčinu ako liturgický jazyk. Pri obhajobe misie vrela za všetko prezentovaná filologická i prekladateľská práca. Nešlo iba o zostavenie nejakej abecedy a písma, ale najmä o hodnotu, ktorú prinášalo – teda o preklad Svätého Písma, liturgických textov i právnych spisov, ktoré sú neoceniteľnými pokladmi teologického myslenia, múdrosti, rétoriky, umenia, poézie a vzdelania. Ved' k prekladu biblických textov sa mnohé iné vyspelé národy Európy odhodlali oveľa neskôr.

Hadrián II. najprv nesúhlasil s novým bohoslužobným jazykom, no napokon schválil staroslovienčinu ako štvrtý oficiálny bohoslužobný jazyk. Na Vianoce roku 867 boli staroslovienske biblické preklady položené na oltár v Bazilike sv. Petra a liturgické knihy na oltár Baziliky Santa Maria Maggiore. Výnimočnosť tohto faktu nadobúda podstatný význam až vtedy, keď si uvedomíme, že podobná situácia sa odohrala až počas 2. Vatikánskeho

koncilu začiatkom 60. rokov 20. storočia, keď sa pripojili k týmto štyrom jazykom aj všetky ďalšie národné jazyky.

Konštantín s podlomeným zdravím si už netrúfa absolvovať cestu na Veľkú Moravu. Zostáva v Ríme, vstupuje do kláštora a prijíma rehoľné meno Cyril. O tri mesiace 14. 2. 869 zomiera. Ešte pred tým však požiada Metoda, aby sa vrátil späť na Veľkú Moravu a pokračoval v začatom diele. Koncom roka 869 pápež vyslal Metoda ako misijného arcibiskupa do krajín, kde vládli Rastislav, Svätopluk a Kocel. Po internovaní a následnom prepustení sa dostáva Metod konečne na Veľkú Moravu, kde obnovuje učilišťa a pokračuje v slovienskej liturgii. Tú však musí ešte obraňovať.

Ovocie Konštantínovej obhajoby staroslovienskeho jazyka prevedenej do praxe už arcibiskupom Metodom potvrdzuje bula pápeža Jána VIII. *Industriae Tuae* z roku 880, ktorou bola založená Nitrianska diecéza ako prvá v stredovýchodnej Európe. V dokumente môžeme čítať aj nasledujúce slová potvrdzujúce starosloviencinu ako štvrtý bohoslužobný jazyk: „Nič istotne vo viere a v učení nebráni v tomže jazyku slovienskom spievať omše, alebo čítať sväté evanjelium dobre preložené a vyložené“. Pápež v dokumente prijíma Svätopluka pod ochranu Svätej stolice, čím stavia jeho krajinu na roveň iným štátnym celkom vtedajšej Európy. Uznáva Moravskú arcidiecézu a v rámci nej Wichinga ako biskupa pre Nitriansky kostol. Neskoršie nepravdivé obvinenia Metoda z nepravovernosti spôsobili, že pápež Štefan V. zakázal sloviensku liturgiu. Po týchto udalostiach a smrti Metoda boli nútení opustiť Veľkú Moravu kňazi a klerici, ktorí sa odmietli vzdať slovanského jazyka. Uplatnili sa potom na vtedajšom území Bulharska a pokračovali v jeho presadzovaní v liturgii.

Na prvý pohľad sa zdá, že hlohovský región má s cyrilometodskou tradíciou málo spoločné. Čo sa týka priamych stôp, tak doteraz nie sú známe sakrálne pamiatky ani objekty, ktoré by sa viazali na obdobie pôsobenia solúnskych bratov či obdobia Veľkej Moravy. Z tohto dôvodu sa treba sústrediť na poslanie regiónu v intenciách uchovania duchovného odkazu cyrilometodskej misie, ktorá sa vtelila do viacerých objektov s umelecko-historickou hodnotou.

V uvedenom zmysle nás história poučí o tom, že napríklad začiatkom tridsiatych rokov 19. storočia inšpirovaný duchovným odkazom sv. Cyrila a Metoda píše v obci Madunice básnik Ján Hollý hrdinský epos *Svatopluk* z prostredia Veľkomoravskej ríše, no najmä duchovný epos *Cyrillo-Metodiáda* (v jeho závere prináša aj životopisy Cyrila a Metoda). Cyklus troch eposov završuje ďalším dielom so slovanskou tematikou s názvom *Sláv*. Táto trojica diel je významným a v istom zmysle aj rozhodujúcim príspevkom k upevneniu a šíreniu tohto duchovného posolstva. V Kostole Narodenia Panny Márie v Maduniciach môžeme dodnes obdivovať bočný oltár zasvätený vierozvestcom sv. Cyrilovi a Metodovi od hlohovského rezbárskeho majstra Jozefa Seilnacha. Oltár bol vyhotovený z dreva legendárneho duba z hája Mlích, pod ktorým majster Hollý načúval múzam a takmer tridsať rokov písal svoje diela. Práve dielo J. Hollého, najvýznamnejšieho bernolákovského básnika, a rešpektovanej duchovnej autority svojej doby, je významné v zmysle akéhosi znovuoobjavenia, kultivovania, rozvíjania a implementácie cyrilometodského odkazu do širokých oblastí slovenskej kultúry i vtedajšieho národného programu.

Z vyššie uvedeného dôvodu vidíme v rámci hlohovského regiónu prepojenie práce jeho najvýznamnejšej osobnosti (Jána Hollého) s duchovným pilierom národnej identity (cyrilometodská tradícia), ako významné centrum s potenciálom rozvíjania v tomto

zosilnenom zväzku najstabilnejšie prvky duchovnej kultúry s produktívnym potenciálom pre kultúrnu turistiku. Zrekonštruovaná a dobudovaná Pamätná zóna Jána Hollého v centre Maduníc, kde sa nachádza viacero sakrálnych pamiatok (kostol, pamätný kameň prístavby Hollého madunickej fary posvätený Jánom Pavlom II.) a taktiež ďalších pamiatok pripomínajúcich pôsobenie tohto najvýznamnejšieho bernolákovského básnika (park, socha básnika, informačná tabuľa, pamätná tabuľa, pamätná izba na mieste bývalej fary, novozasadený Hollého dub atď.), je pripravená ako miesto plnohodnotne reprezentujúce v rámci hlohovského regiónu uchovávanie pamäti na cyrilometodský kult. Na základe uvedených skutočností si dovoľíme navrhnúť, aby sa práve Madunice spojené s tridsaťročnou činnosťou Jána Hollého, ktorý zveľaďoval svojim dielom posolstvo sv. Cyrila a Metoda, zaradili do koncipovanej Cyrilometodskej cesty, ktorej návrh sa formuloval a riešil v rámci projektu s názvom Cyrilometodská cesta pre rozvoj kultúrnych aktivít a kultúrneho turizmu.

Ak Madunice v tomto zmysle môžeme chápať ako centrum uchovávanía a šírenia cyrilometodských tradícií prostredníctvom diela J. Hollého v hlohovskom regióne, tak ďalšie pamiatky iba plasticky dokresľujú historický záujem o duchovné bohatstvo ponúknuté od oboch solúnskych bratov. Stopy ich odkazu nachádzame aj v nasledujúcich pamiatkach. Po ľavej ruke na hlavnej ceste smerom z Hlohovca do Trnavy pred domom č. 79 môžeme zazrieť v obci Trakovice prícestnú sochu sv. Cyrila a Metoda, ktorú dal postaviť v roku 1924 z milodarov Spolok sv. Ruženca. Vo veži trakovického Kostola sv. Štefana sú umiestnené tri zvony, pričom prostredný je zasvätený sv. Cyrilovi a Metodovi s patrónom sv. Vendelínom. V roku 2000 bol postavený v Bojničkách kláštor sv. Cyrila a Metoda, kde pôsobia Milosrdné sestry sv. Vincenta. Potom tu máme ešte Námestie sv. Cyrila a Metoda v Hlohovci, ktorého centrom je najstaršia sakrálna budova v meste Kostol Ducha Svätého s bývalou budovou stredovekého špitálíka. Tento komplex spájajúci cirkevný objekt s charitatívnym ústavom je jeden z najstarších na Slovensku. Za doteraz poslednú pamiatku viažucu sa k cyrilometodskej misii, ktorá sa nachádza na území hlohovského okresu je pamätník odhalený 5. júla 2013 na sviatok svätých slovanských vierozvestcov pri príležitosti 1150. výročia ich príchodu na naše územie. Pamätník tohto výročia stojí v bezprostrednej blízkosti stredovekého farského Kostola sv. Michala Archanjela. Nad bočným vstupom do tohto chrámu je umiestnená veľkoplošná nástenná maľba zobrazujúca postavy sv. Cyrila a Metoda s typickými atribútmi symbolizujúcimi cieľ a výsledok ich misie. Tieto stopy sprítomnenia diela solúnskych bratov v našom najbližšom prostredí sú dôkazom, že ani naši predkovia neboli k ich myšlienkam ľahostajní a s úctou si ich pripomínali.

Mnohým nemusí byť známe, že i Hlohovec si odkaz cyrilometodskej tradície pripomínal už v minulosti. Zapojil sa totiž do milénárnych osláv príchodu Cyrila a Metoda v roku 1863. Správu o oslavách a priebehu pripravovaných podujatí prináša časopis s názvom *Cyril a Metod*, ktorý vydával Andrej Radlinský a redigoval ho Ján Palárik. Na jeho stránkach sa dočítame, že vo februári roku 1863 ako jeden z prvých reagoval na spomínané výročie vtedajší hlohovský dekan a člen bernolákovského hnutia Ján Blasy. Pri tejto príležitosti zorganizoval slávnosť, na ktorej si 5 manželských párov z Hlohovca pripomínalo 50. výročie uzatvorenia manželských sľubov.

Dnes už vieme, že dielo hlavných protagonistov byzantskej misie Konštantína a Metoda, ináč svätých Cyrila a Metoda nadobudlo celoeurópsky význam, preto logickým vyústením uznania ich práce bolo ich vyhlásenie pápežom Jánom Pavlom II. za spolupatrónov

Európy. O to väčšmi by sme si mali vážiť, že podstatnú časť svojej práce v oblasti kristianizácie, náboženstva, filológie, literatúry, práva, kultúry vykonali na našom území. Je to istotne povzbudzujúce i zaväzujúce. Pripomínanie si ich diela nás neustále utvrdzuje v tom, aby ich odkaz vstupoval aktívne do nášho každodenného života, aby nebol iba predmetom nedotknuteľnej úcty a nevnímali sme ho ako fantastickú legendu z národných dejín, ale aby sme ho dokázali pochopiť a prijať ako živý impulz pre duchovnú sebarealizáciu každého z nás. Aby sme si boli istí, že sme pevne zrastení s koreňmi ich myšlienkového odkazu.

Kláštor sv. Cyrila a Metoda
v Bojničkách

Pamätník sv. Cyrila a Metoda na
Námestí sv. Michala v Hlohovci

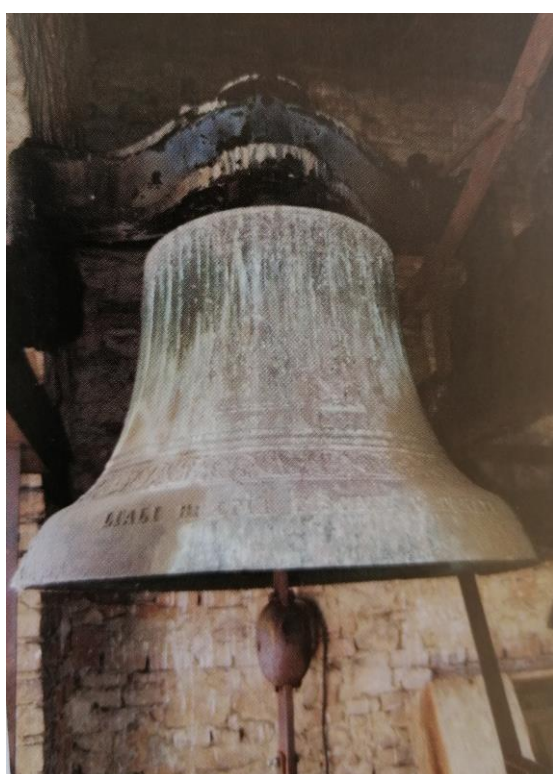
Námestie sv. Cyrila
a Metoda v Hlohovci
s Kostolom Ducha
Svätého

Nástenná maľba sv. Cyrila a Metoda nad bočným vstupom do Kostola sv. Michala Archanjela v Hlohovci

Súsošie sv. Cyrila a Metoda v Trakoviciach

Zvon sv. Cyrila a Metoda v Kostole sv. Štefana v Trakoviciach

Pamätná zóna Jána Hollého
v Maduniciach

Oltár sv. Cyrila a Metoda v Kostole
Narodenia Panny Márie v Maduniciach

